

der Wirtschaft in den Industrie- und Handelskammern“ (Jena 1927); Dr. Rud. Maresch: článek „Handels- und Gewerbekammern“ v Mischler-Ülbrich „Österreichisches Staatswörterbuch“ (Víděň 1896); Dr. R. Fischer: „Počátky obchodní a živnostenské komory v Olomouci 1851—1861“ a Aug. Wüst: „20 let české menšiny v olomoucké komoře“ (Olomouc 1923). Kromě toho řada časopiseckých článků, zejména v „Obzoru národohospodářském“ a v „Obchodní Komoře“ vydávané komorou plzeňskou s přílohou „Věstník Ústředny čsl. obchodních a živnostenských komor“.

Bohdan Živanský.

Kompetenční konflikty.

I. Úvod. — II. K. k. mezi soudy a správními úřady, mezi řádnými soudy a n. s. s., jakož i mezi soudy různých kategorií. — III. K. k. mezi zemským zastupitelstvem a nejv. vládními úřady, jakož i mezi autonomními zemskými orgány různých zemí.

I. Úvod. Pod k-ím k-em v širším smyslu rozumíme rozpor názorů o příslušnosti mezi dvěma úřady. Mají-li tyto úřady společnou nadřízenou instanci, pokládá se tato instance za přirozený orgán k řešení k-u. Francouzové mluví tu o conflits de jurisdiction. Nemají-li však zúčastněné úřady společně nadřízené stolice, čili jinak: patří-li k různým resortům (ordres), máme činiti s k-ím k-em v technickém smyslu (conflits d'attributions). Mezi těmito k-y nabyl zvláštního významu k. mezi (řádnými) soudy a úřady správními. Zpravidla se vyskytuje jen tento k. (Ústavní listina v § 96 užívá výrazu: spor o příslušnosti). K. mezi soudy a správními úřady má za sebou bohatou historii. Klasickým příkladem je právo francouzské, vzor států jiných. Úprava francouzského k-u mezi soudy a úřady správními byla podmíněna vývojem poměru mezi soudy („parlamenty“) a úřady správními. Královská moc (administrativa) musila se brániti proti rozpínavosti soudů. Tento boj byl rozřešen památným zákonem ze 16—24. VIII. 1790, v němž vyslovena separace funkcí soudcovských od funkcí správních. „Les juges ne pourront à peine de forfaiture, troubler de quelque manière que ce soit les opérations des corps administratifs“. Z toho vyplynul svéráz francouzského řešení k-ů. Proti principu separace moci by se hřešilo, když by (řádné) soudy si osobovaly kompetenci ve věci patřící do působnosti veřejné správy. Proto těžiště otázky jest v pozitivním k-u. Podstata francouzské úpravy je v těchto bodech: 1. Vznesení (elevation) k-u jest

unilaterální: jen veřejná správa může vznésti k., nikdy soudy. To se vysvětluje historicky, protože ohrožována byla správa účelnosti soudů. 2. K. vznáší prefekt jako zástupce veřejného řádu a je k tomu třeba, aby se domáhal u soudů uznání, že soud není v konkrétní věci příslušný. K tomu konci prefekt předloží podání (mémoire), ve kterém žádá soud, aby se uznal nepřislušným, a kde vyloží, že a proč soudy nejsou kompetentní (déclina-toire d'incompétence). Déclina-toire je nezbytný prostředek a nenahrazuje ho ani námitka nepřislušnosti uplatněná u soudů stranami resp. prefektem jako stranou procesní. Vyhoví-li soud této žádosti, nedochází ke k-u. Nevyhoví-li, vzniká pozitivní k. a prefekt může, ale nemusí vznésti k. u zvláštního konfliktního soudu (tribunal des conflits) podáním, jemuž se říká arrêté de conflit. Konfliktní soud arrété buď anuluje nebo potvrzuje. 3. O k-u rozhoduje nikoli již hlava státu resp. státní rada (Conseil d'État), nýbrž zvláštní soud mající povahu jakéhosi soudu rozhodčího (organe arbitral). Předsedou je ministr spravedlnosti, tři členy volí ze svého středu radové soudu kasacího, tři členy vysílá týmž způsobem státní rada; tito soudci volí další dva členy (a dva náhradníky). Je zvykem, že v této skupině zasedá profesor pařížské právnické fakulty. Plné paritě justice a správy vadí, že předsedou konfliktního soudu je ministr spravedlnosti. Zpravidla však nepředsedá, nýbrž vicepresident volený konfliktním soudem (Moreau, Droit administratif, 1115, 1116).

Naproti tomu při negativním k-m k-u, t. j. tam, kde jak soudy tak úřady správní se uznaly „respectivement“ nepřislušnými, není ohrožen princip separace, nýbrž běží jen o zájmy stran, které vznesením k-u brání se proti odpírání práva (denegatio justitiae).

Proti systému francouzskému stojí systém státu justičního, který záleží v tom, že soudy pokládají se za povolané ochránce všeho práva, mohou s a m y rozhodovati i o otázce své příslušnosti, takže ku k-ům nemůže dojiti, protože správní úřady jsou vázány výrokem soudu o tom, že je příslušný.

Praxe státní měla možnost voliti mezi těmito dvěma typy resp. kombinovati. Možno říci, že vrchu nabylo přesvědčení, že je lepší svěřovati řešení k-ů nikoli moci vládní, nýbrž zvláštnímu soudu konfliktnímu. V Německu může býti v jednotli-

vých státech k řešení k-ů povolán zvláštní konfliktní soud, ale lze tuto funkci také přenést na soud říšský jako orgán celé říše.

V zemích historických byla úprava k-ů provedena po pestrém vývoji (Lemayer) základním zákonem o říšském soudě č. 143/1867 ř. z., čl. 2; na jeho základě byl vydán prováděcí zákon č. 44/1869 ř. z. o organizaci říšského soudu, o řízení před ním a o provádění jeho nálezů, k tomu jednacím řád říšského soudu: nař. veškerého ministerstva č. 163/1869 ř. z. Velikou zvláštností rakouského práva bylo, že m. j. znalo také k-y mezi zastupitelstvy zemskými a nejvyššími vládními úřady jakož i k. k-y mezi zemskými zastupitelstvy různých zemí. Tato zvláštnost měla svůj původ v státoprávní struktuře Rakouska.

ČSR. převzala vzor rakouský — zákon č. 3/1918 Sb., § 2; nebyl však recipován rakouský zákon č. 44/1869 ř. z., nýbrž zákon č. 3/1918 má své vlastní předpisy formální, ale tak nevhodné resp. nedostatečné, že naše úprava může být nazvána nedobrou.

V Uhrách bylo řešení k-ch k-ů upraveno zák. čl. LXI:1907 — srov. M á r k u s, 56 násl., jenž největší vadu zákona spatřuje v tom, že kompetenční soud (hatásköri bíróság) nemusel označiti příslušný úřad, nýbrž se omezoval na výrok, patřil-li sporná věc do příslušnosti řádných soudů, soudu správního nebo správního úřadu.

K. předpokládá, že v téže věci se několik úřadů prohlásilo nepřislušnými nebo si příslušnost osobilo. Všecko visí na otázce, co je to t a t á ž věc. Identita věci je dána dvěma momenty: totožností skutkové podstaty a totožností právní normy: tatáž skutková podstata se subsumuje pod týž právní předpis. Souvisí to s individualisací právní věci. Téhož účinu možno v právu dosíci po případě různými prostředky. Opírá-li se někdo o § 11 českého vod. zák. neb o soukromoprávní úmluvy, nemáme po ruce téže věci. (Hye-Hugelmann 624, 1264.) Záleží dále na tom, že strany se domáhají resp. úřady činí z moci úřední tytéž výroky (nálezy): oba si na př. osobují enunuciálně rozhodovati o veřejnosti cesty. Rozhoduje-li jeden úřad o veřejnosti cesty v samém tenoru nálezu, kdežto druhý úřad řeší veřejnost cesty jen prejudiciálně, není identity věci, protože právní moci v obou případech nabývají výroky různé. Bylo vysloveno: Není zapotřebí, aby předmětem řízení byla táž žádost (týž petit). Bylo uznáno, že jde o negativní k. k., ačkoli předmětem rozhodování rozhodčí komise po-

dle zákona o závodních výborech resp. stížnosti k n. s. s. byl rozhodčí výrok, aby puštění dělníci byli znovu přijati do práce, kdežto před řádnými soudy rozhodováno bylo o návrhu, aby nálezy rozhodčí komise byl prohlášen za zmatečný a právně bezúčinný, po př. aby nálezy byly změněny (rozsudek kompet. senátu z r. 1920 Boh., č. XXXVIII). Ovšem že musí jíti o tutéž věc! Při zjišťování skutečného obsahu výroku (nálezu) musíme po případě sáhnouti i k odůvodnění. (Hye-Hugelmann 537, 1075). K. k-u není, když jeden úřad vydá rozhodnutí, druhý pouhé prohlášení strany (usnesení kompet. senátu Boh. č. V.) Při negativním k-u se žádá, aby několik úřadů svou kompetenci odmítlo; odmítnutím kompetence není zamítnutí žádosti z důvodů meritorních nebo na př. pro nedostatek legitimace žadatelovy.

Důležité vymezení k-ů záleží v tom, že z úřadů, které si příslušnost osobují nebo odmítají, musí aspoň jeden býti příslušný. (Hye-Hugelmann 388, 525, 1074.) Srov. Pražák, Spory, I, str. 44 a 45; viz § 6 zák. č. 3/1918 Sb.: rozsudkem se má vysloviti, který úřad nebo soud je příslušný. Vysvětluje se to také nedostatkem předmětu sporu. Stejně vyslovil víd. říšský soud (Hye-Hugelmann 546), že vznesení k-u stává se bezpředmětným, když rozhodující úřady neměly o čem rozhodovati (domnělá veřejná cesta neexistovala).

K úplnému negativnímu k-u mezi soudy a správními úřady je třeba, aby se strana obrátila ke všem správním úřadům, o něž by mohlo jíti, tedy i k úřadům samosprávným. (Hye-Hugelmann 268, 380, 400 a j.v.) Negativního k-u mezi soudy a úřady správními není, když jednomu úřadu chybí místní příslušnost.

S hlediska všeobecného lze říci, že k-y mohou vznikat jen konkrétními věcmi právními (Hye-Hugelmann 64, 360, 857, 1394, 1892, usnesení kompet. senátu Boh. č. XVI.).

Jiří Hoetzel.

II. K. k-y mezi soudy a správními úřady, mezi řádnými soudy a n. s. s., jakož i k. k-y mezi soudy různých kategorií. Přesto, že soudy a úřady správní mají pro svou činnost vymezeny přesné hranice, jež nesmí býti ani s té ani s oné strany překročovány nebo posunovány (§ 96 úst. list.), nelze se uvarovati toho, aby mezi nimi nevznikl spor o to, patřil-li ta neb ona věc před soudy či před správní úřady. Příčina

tkví hlavně v tom, že zákon upravující pravomoc civilních soudů (§ 1 jur. n.) odkazuje před soudy všechny „věci občansko-právní“, ale nevyslovuje, a ani uspokojivě určití nemůže rozhodné znaky, jimiž se taková „občansko-právní věc“ vyznačuje. I když v doktríně je v podstatě shoda o tom, že jsou těmito věcmi míněny věci upravující soukromé poměry jednotlivců, při nichž účastněné právní subjekty jsou si postaveny zcela naroveň, nejsou tím všechny pochybnosti zažehnány. Neboť právě při posuzování těchto předpokladů „občansko-právní“ povahy určité věci mohou být projeveny názory zcela protichůdné. A tak může dojít k tomu, že soudy mají za to, že tu zmíněné předpoklady splněny jsou, kdežto správní úřady prohlašují, že splněny nejsou, nebo naopak soudy trvají na tom, že tu tyto předpoklady dány nejsou, kdežto správní úřady zastávají názor, že tu dány jsou. V prvním případě vede různé posuzování těchto předpokladů k tomu, že i soudy i správní úřady vindikují věc pro sebe (k. k. jistivý, kladný), ve druhém případě naopak k tomu, že ani soudy ani správní úřady se touto věcí zabývají a ji rozhodnouti nechtějí (k. k. záporný). Vedle tohoto hlavního pramene k-ů mezi soudy a správními úřady je tu ještě pramen vedlejší. Neboť příslušnost soudů není ani u věci, jež jsou zcela nepochybně věcmi „občansko-právními“, bezvýhradná; řada zvláštních zákonů odkazuje určité soukromoprávní věci před úřady správní. Může tudíž vzniknouti spor o to, jde-li o případ v takovém zvláštním zákoně upravený či nikoliv, a v důsledku toho opět spor o to, jsou-li k rozhodnutí jeho povolány správní úřady či soudy.

Ale k-y nejsou vyloučeny ani u věci, u nichž je nepochybně, že jsou to věci občanské a že tyto věci náleží rozhodovati soudům; důvodem toho je to, že stát nemůže ustanoviti k výkonu pravomoci jenom jediný soud, nýbrž že ustanovuje větší počet soudů, a to jednak podle druhů věcí těch, jednak při témže druhu zase podle místních zřetelů. Mohou tedy octnouti se v k-u buď soudy různých typů (okr. soud s krajským), nebo soudy téhož typu, ale různých míst (okr. s. v A s okr. s. v B.). Totéž platí obdobně pro správní úřady.

I. Pro řešení k-ů mezi soudy a správními úřady byl za Rakouska zřízen t. zv. říšský soud. Po převratě bylo řešení těchto k-ů upraveno v zák. z 2. XI. 1918, č. 3 Sb., jímž se zřizuje n. s. s. Usta-

novení tohoto zákona, pokud se vztahují na k. k-y, mají býti nahrazena v nedaleké budoucnosti zvláštním zákonem o k. k-ech.

Podle zák. č. 3/1918 Sb. je k rozhodnutí těchto k-ů povolán zvláštní k o m p e t e n ě n í s e n á t, složený ze 3 členů n. s. s., 3 členů nejv. s. a z předsedy jmenovaného vládou na 3 roky; tento senát je zevně přičleněn k n. s. s. v Praze (s. vlád. nař. č. 635/1926 Sb.).

Návrh na řešení k-ho k-u může býti podán buď s t r a n o u na věci, pro niž je příslušnost sporná, účastněnou, nebo s p r á v n í m ú ř a d e m nebo s o u d e m, jichž se spor o příslušnost týká, a to bez rozdílu, ať jde o k. jistivý nebo záporný. Návrh učiniti dlužno v tolika stejnopisech, aby jeden zůstal u kompetenčního senátu a po jednom aby obdrželi ostatní účastnění na k-u (§ 5 cit. zák.). O návrhu se rozhoduje v sedění neveřejném. Rozhodnutí kompetenčního senátu vydává se ve formě rozsudku (pokud se návrh neodmítá jako nepřijatelný nebo pro nepřislušnost kompetenčního senátu) a vyslovuje se jím, patří-li věc před správní úřady; tímto výrokem jsou pak vázány i soudy i správní úřady.

Lhůta pro návrh na řešení k-ho k-u není stanovena; o tom, má-li návrh na řešení jistivého k-ho k-u účinek na zahájené řízení soudní, není v zákoně žádného ustanovení. A právě proto nebude lze toto soudní řízení p ř e r u š i t i; neboť to lze učiniti jenom ve případech zákonem (ať civ. ř. s. nebo jiným) uvedených.

Zák. č. 3/1918 Sb. dává také zvláštní definici, kdy se má míti za to, že tu je z á p o r n ý k. (§ 4). Tento je tu teprve tehdy, když otázka příslušnosti byla v předepsaném postupu instancním popřena p o s l e d n í p ř í p u s t n o u i n s t a n c í. Nemůže tedy strana záporným k-em dotčená obrátiti se na kompetenční senát dříve než tento pořad instancí opravdu vyčerpala, a to jak u soudu tak i u správního úřadu.

Vady tohoto uspořádání jsou zejména tyto: a) že se při jistivém k-m k-u dává právo k návrhu na řešení jeho nejenom správnímu úřadu, nýbrž také soudu i stranám; b) že se pro vznik záporného k-u žádá plné vyčerpání instancí, čímž vznikají náklady i průtah; c) že se při záporném k-u dává právo návrhu i soudu i správnímu úřadu, ačkoli zájem na jeho řešení má jediné strana; tím se může státi, že kompetenční senát bude řešiti otázky čistě akademické, poněvadž strana pozbyla na věci

všeho zájmu; d) že není stanovena ani lhůta k podání návrhu ani účinky na soudní řízení při jistivém k-u.

Ve všech těchto směrech zamýšlí chystaná osnova zákona o k-ch k-ech zjednatí nápravu.

Kompetenční senát nerozhoduje toliko k. k-y mezi soudy a správními úřady, nýbrž také k-y mezi řádnými soudy a nejvyšším správním soudem (§ 3 cit. zák.). Ale upozorniti dlužno, že vznik tohoto k-u je nyní podstatně omezen zák. č. 217/1925 Šb. (§ 4). Tento zákon provádí zásadu vyslovenou v § 105 úst. list., že ve všech případech, ve kterých správní úřad rozhoduje (sc. podle zvláštních zákonů příslušnost správních úřadů vyslovujících) o soukromoprávních nárocích, jest straně tímto rozhodnutím dotčené volno, po vyčerpání opravných prostředků, dovolávat se nápravy pořadem práva. Vyvolá-li některá strana v řízení před správními úřady účastněná rozhodnutí n. s. s., poněvadž nepovažuje věc, o níž správní úřad rozhodl, za věc soukromoprávní, přísluší rozhodnutí n. s. s. zvláštní význam: ať stížnost odmítne, poněvadž má věc za soukromoprávní, aneb stížnost meritorně vyřídí, poněvadž má věc za veřejnoprávní, nabývá toto jeho rozhodnutí závazné moci i naproti řádným soudům. Tyto nebudou moci v prvním případě žalobu, s níž se strana ve správním řízení neuspokojená podle cit. zákona na ně obrátila, odmítnouti pro nepřípustnost pořadu práva, i kdyby byly toho názoru, že věc není soukromoprávní, a i kdyby byly tento názor už pravoplatně vyslovily; ve druhém případě budou musiti řádné soudy naopak žalobu u nich snad podanou pro nepřípustnost pořadu práva odmítnouti, i kdyby věc měly za soukromoprávní.

Touto úpravou je tedy vznik k-ho k-u mezi n. s. s. a řádnými soudy vyloučen, ale ovšem jenom v těch případech, které spadají pod ustanovení zák. č. 217/1925 Šb., t. j. kde „úřad správní podle zák. o n. s. o tom v daných rozhoduje o nárocích soukromoprávních“, nikoli tedy všeobecně.

Povahu správních úřadů mají na Slovensku a Podkarpatské Rusi t. zv. poručenské (sirotčí) úřady, zřízené tam zák. č. 246/1922 Sb. a zák. č. 391/1922 Sb. Spory o příslušnost mezi nimi na jedné a poručenskými (opatrovnickými) soudy na ostatním státním území na druhé straně, nerozhoduje však kompetenční senát, nýbrž

nejvyšší soud v Brně na návrh účastněných úřadů nebo soudů anebo na návrh účastníků (§ 4 cit. zák. č. 391/1922 Sb.). Upozorniti dlužno však, že tyto poručenské úřady mají býti podle osnovy o nesporném řízení zrušeny a činnost jejich přenesena i na Slovensku a Podkarpatské Rusi na řádné soudy, jako je tomu v historických zemích.

II. K. k-y (ať jistivé či záporné), jež vznikly mezi dvěma řádnými tuzemskými soudy I. stolice, rozhoduje k návrhu strany neb k oznámení jednoho z účastněných soudů soud vyšší, jenž je oběma soudům v k-u se ocitnutším nejblíže společně nadřízen (§47 jur. n., 51, č. 2, 3 uh. c. ř. s., 5 d) zák. č. 216/1919 Sb.).

Rozhodnutí stane se usnesením, jemuž nelze opravným prostředkem odporovati; může (nemusí) mu předcházeti vyjádření soudů v k. přisedších aneb i stran, jehož je k vysvětlení zapotřebí; stranám bude doručeno oním soudem, jenž byl uznán za příslušný. Soud o k-u rozhodující může učiniti opatření, jichž je až do rozhodnutí k-u nutně zapotřebí k hájení veřejných zájmů aneb k zajištění stran nebo účelu řízení.

Připomenouti dlužno, že v historických zemích se v těchto případech nežádá pro vznik k-ho k-u, aby výrok o příslušnosti nebo nepříslušnosti obou nižších soudů nabyl už právní moci, kdežto na Slovensku a Podkarpatské Rusi je tento požadavek vysloven.

V souvislosti s tím jest uvést, že vznikne-li na Slovensku a Podkarpatské Rusi k. mezi dvěma poručenskými úřady, rozhoduje o něm poručenský úřad oběma nejblíže nadřízený; vznikne-li tento k. mezi poručenskými úřady, které jsou v obvodech dvou poručenských úřadů III. stolice, rozhoduje o něm ministr spravedlnosti (§ 12 vlád. nař. č. 326/1922 Šb.).

O poměru řádných soudů civilních a trestních dlužno dodati: Přes to, že lze i soukromoprávní nároky uplatňovati v řízení trestním a trestní soud může o nich rozhodovati, nemůže z toho vzniknouti k. k. mezi ním a soudem civilním. Neboť obrátí-li se poškozený ať hned od počátku, ať po skončení trestního řízení, jež jeho soukromoprávním nárokům nevyhovělo vůbec nebo učinilo tak jenom částečně, na soud civilní, nesmí tento soud rozhodnutí o jeho nároku odepřít. Kdyby tak učinil přece, odpomůže tu dozorčí stížnost (§ 78 zák. org. s.).

III. K. k-y, vzniklé mezi tuzemskými soudy a soudy nebo úřady cizozemskými, mohou být ovšem řešeny s účinností pro tuzemské i cizozemské soudy jen mezinárodně (smlouvami). Pokud tu takové mezinárodní úpravy není, může tuzemský zákon upravovati k. toliko s účinností naproti zdejšími soudům. Úprava tato záleží v tom, že k. dlužno zdejšími soudem oznámí ministru spravedlnosti, jenž prohlásí, jak se má zdejší soud zachovati. Toto prohlášení je pro soudy závazné. Dokud nedojde soudu, musí se tento omezit jen na opatření nezbytně nutná k hájení veřejných zájmů, zajištění stran nebo účelu řízení (§ 48 jur. n.)

IV. K. k-y mezi řádnými a mimořádnými soudy nejsou všeobecně dosud upraveny. Pokud jde o k-y řádných soudů s živnostenskými soudy je postaráno o to, aby záporný k. nemohl vůbec vzejít, ustanovením (§ 24 zák. o živn. soudech), podle něhož pravoplatným výrokem řádného soudu o tom, že věc patří k živnostenským soudům, je vázán místně příslušný živnostenský soud, u něhož bude věc zahájena, a rovněž naopak: vyslovil-li živnostenský soud pravoplatně svou nepřislusnost, máje za to, že věc patří soudům řádným, je zase místně příslušný řádný soud tímto výrokem vázán a nemůže tedy projednání a rozhodnutí této věci odepřít. Jak by bylo řešiti jistivý k., není ani v zákoně o živnostenských soudech řečeno. Patrně proto, že se vznikem takového k-u netřeba počítati; neboť zde jde vždy o spory, které mohou být zahájeny jenom k žalobě jisté osoby, o níž nelze předpokládati, že by současně podala svou žalobu i u řádného i u živnostenského soudu a tím — když by se obojí soud považoval za příslušný — jistivý k. mezi nimi sama vyvolala. Kdyby však přes to jistivý k. vznikl, nezbylo by než postupovati podle obdoby § 47 jur. n. (v. II); neboť i živnostenské soudy podléhají sborovým soudům I. stolice, pokud se týče jejich presidentům, a v dalších důsledcích toho i soudům vyšším (§§ 11, 16, 17, 18, 31 z. o s. živn., 74 z. org. s., 5 zák. č. 216/1919 Sb.).

Toto východisko bylo by nutno použít i pro řešení k-ch k-ů mezi živnostenskými soudy navzájem.

Pro k-y mezi pojišťovacími soudy a řádnými soudy nebo mezi pojišťovacími soudy navzájem není zákonného ustanovení. Jakousi oporu pro obdobu § 47 jur. n. poskytuje jednak § 237 zák. č. 221/

1924 Sb., jenž podřizuje rozhodčí soudy nemocenských pojišťoven i pojišťovací soudy dozoru presidentů sborových soudů I. stolice, a vrchní pojišťovací soudy dozoru presidenta vrchního soudu v Praze, jednak § 227, jenž nadřizuje pojišťovacím soudům vrchní pojišťovací soud v Praze. Bylo by lze tedy obdobou z § 47 jur. n. vyvozovati, že o k-ch k-ech mezi řádnými soudy a pojišťovacími soudy je povolán rozhodovati vrchní soud v Praze, pokud se týče nejvyšší soud (§ 5 d zák. č. 216/1919), o k-ch k-ech mezi pojišťovacími soudy navzájem pak vrchní pojišťovací soud v Praze. Netřeba ovšem zakrývati, že lze proti tomuto řešení, zejména pokud jde o k., na němž jsou účastněny řádné soudy, uvésti vážné námitky. Kdo by však nevolil toto východisko, musí přiznati, že zde není vůbec možno k. k. rozřešiti.

V. Také pokud jde o k. k-y mezi řádnými soudy a obligatorními soudy rozhodčími, nemáme dosud v našem zákonodárství úpravy. Není vůbec zákonné úpravy k-ů jistivých, jež ovšem prakticky nepřicházejí v úvahu z těchže důvodů, jež byly uvedeny pod IV u živnostenských soudů. Pro záporný k. máme ustanovení toliko pro poměr mezi řádnými soudy a bursovními soudy rozhodčími v čl. XXIV uv. z. k c. ř. s. Tento článek ustanovuje, že prohlásil-li se bursovní soud rozhodčí pravoplatně za nepřislusný, nemůže řádný soud odmítnouti projednání a rozhodnutí této rozepře. Pro ostatní obligatorní rozhodčí soudy není sice podobných ustanovení, ale je zajisté odůvodněno použití i pro ně obdobně této zásady, a to tím více, že proti rozhodnutím těchto soudů je zpravidla všeliká stížnost vyloučena a že při nich není tu orgánu, jenž by byl k vyřízení k-ho k-u povolán. Tomuto řešení odpovídá i úvaha, že při obligatorních rozhodčích soudech jde o věci občanské, při nichž nabývá pravidlo § 1 jur. n., odkazující tyto věci k řádným soudům, zase své moci, jakmile se rozhodčí soud prohlásil s konečnou platností za nepřislusný.

Pro opačné případy, že by se řádný soud prohlásil nepřislusným, protože má za to, že věc patří před některý obligatorní rozhodčí soud, bylo by nutno uchýliti se k obdobnému použití § 46 jur. n. Tento ustanovuje, že vyslovil-li řádný soud pravoplatně svou věcnou nepřislusnost, je toto rozhodnutí závazné pro každý soud, u něhož by tato věc byla později zahájena. Toto ustanovení má na mysli ovšem jen řádné soudy.

Ale není zajisté důvodu, z této vázanosti, o níž § 46 jur. n. mluví, vylučovati právě obligatorní rozhodčí soudy; neboť lze se právem ptáti: jsou-li pravoplatným výrokem řádného soudu o jeho věcné nepřislusnosti vázány všechny řádné soudy, proč by neměl tímto výrokem býti vázán právě obligatorní rozhodčí soud? Ostatně nelze přehlížeti, že tento výklad nalézá opory i v samém znění § 46 jur. n., jenž nařizuje, že zmíněné rozhodnutí je závazné „pro každý soud“ — soudem jsou však i obligatorní rozhodčí soudy (§ 95 úst. list.). Tímto řešením lze se vyhnouti vůbec vzniku k-ho k-u. Jinak stojíme opět před otázkou, kdo by měl takový k. k. řešiti; neboť není tu orgán, jenž by byl k tomu povolán. Východisko dříve užívané, považovati obligatorní rozhodčí soudy za články veřejné správy a postupovati tudíž při řešení k-u podle zásad vytčených pod I, pozbylo svého základu ustanovením § 95 úst. list., z něhož jde, že rozhodčí soudy nelze zahrnovati do organismu správního. Neboť se tam praví, že soudní moc v civilních věcech přísluší soudům civilním, a to buď řádným nebo mimořádným a r o z h o d í m; zahrnuje tedy ústavní listina i obligatorní rozhodčí soudy do kategorie soudů civilních.

Bylo by ovšem možno ještě jedno východisko, totiž dáti k. k. rozhodnutí nejv. soudu podle § 5 d), zák. č. 216/1919 Sb., podle něhož nejv. soud rozhoduje, je-li sporna příslusnost mezi dvěma soudy, které nemají jiného společného nadřízeného soudu, při čemž je v závorce citován § 47 jur. n. Právě proto je však pochybno, je-li tato cesta schůdná!

Jak viděti, setkává se řešení otázky o řešení k-ch k-ů pod IV a V uvedených se značnými nesnáze, jež mají býti odstraněny v nedaleké budoucnosti připravenou již novelou k civ. řádu soudnímu (č. 2046/1929 posl. sněm.). Podle této osnovy bude rozhodovati spory o příslusnost mezi řádnými a mimořádnými soudy a soudy rozhodčími (rozhodci) v r e c h n í s o u d, v jehož obvodě mají své sídlo, nebo nejvyšší soud, mají-li soudy na sporu účastněné své sídlo v obvodech různých vrchních soudů. Rozhodl-li již v tom kterém případě vrchní soud k rozhodnutí sporu o příslusnost povoláný anebo nejv. soud o otázce příslusnosti, jest jejich rozhodnutí závazné, takže ani ke k-mu k-u nedojde. Ustanovení § 24 zák. o živn. s. (viz pod IV) i čl. XXIV uv. zák. civ. ř. s. (viz pod V) zůstanou nedotčena.

Literatura.

O t t: „Soustavný úvod ve studium nového říz. soudního“, I (2. vyd.), str. 25 násl.; t ý ž: „Rechtspflege und Verwaltung“ (Festschrift für Franz Klein), str. 72 násl.; H o r a: „Čsl. civ. právo proc.“, I. díl (2. vyd.), str. 59 násl.; V á ž n ý: „O ústrojí a příslusnosti soudů“, (2. vyd.), str. 34 násl.; H o r a: „Poznámky k zákonům ze dne 2. XI 1918, č. 3—5 Sb.“. (Právník, 1918, str. 389—398); k tomu diskuse ve schůzích Práv. Jednoty v Praze (5. XII. 1918, 9. a 16. I. 1919) uveřejněná v Právníku, 1919, str. 79 násl.

Václav Hora.

III. K. k-y mezi zemským zastupitelstvem a nejvyššími vládními úřady, jakož i mezi autonomními zemskými orgány různých zemí. Běží o správní k-y. Mezi k t e r ý m i správními orgány k-y jsou možné, dovidáme se ze zák. č. 3/1918 Sb. V § 2., pod č. 5 jest ustanoveno: n. s. s. je povolán rozhodovati o k-ch k-ech mezi různými správními úřady, jež byly d o s u d dle čl. 2, lit. b) a c) zákl. zákona státního ze dne 21. XII. 1867, č. 143 ř. z. přikázány soudu říšskému. Nelze tedy tvrditi, jakoby n. s. s. byl příslušný rozhodovati k-y mezi všemi úřady správními, nýbrž k němu patří jen k-y uvedené v čl. 2, lit. b a c cit. zák. č. 143/1867 ř. z. Jsou to:

1. j i s t i v é k. k-y mezi zemským zastupitelstvem (einer Landesvertretung) a nejvyššími úřady vládními (den obersten Regierungsbehörden), když oba orgány vindikují pro sebe právo rozhodovati a opatření činiti (das Verfügungs- oder Entscheidungsrecht) v administrativní věci.

2. mezi autonomními zemskými orgány různých zemí ve věcech, které jsou jim přikázány k obstarávání a správě (ihrer Besorgung und Verwaltung zugewiesene Angelegenheiten).

Ad 1. Jasně je řečeno, že jde pouze o k-y pozitivní, nikoli o negativní. Důvodem jest úvaha, že státoprávní mocenské poměry mezi královstvími a zeměmi na říšské radě zastoupenými a celkem těchto zemí (Rakouskem) mohly býti porušeny, jen když by země zasahovala do působnosti státu a vice versa. Jestliže by oba činitelé odmítali vykonávati svou působnost, byly by dotčeny — podle názoru zákonodárcova — jen zájmy zúčastněných stran, nikoli zájmy veřejné. Základní zákon o říšském soudě č. 143/1867 ř. z. mluví o zastupitelstvu zemském (Landesvertretung), zák. č. 44/1869 ř. z. jedná o zemském zastupitelstvu a zemském výboru, jenž byl užším výborem zemského zastu-

pitelstva (sněmu). K. může vzniknouti jen tehdy, když jde o a d m i n i s t r a t i v n í působnost zemského sněmu (výboru), takže nebylo úmyslem právního řádu činiti říšský soud rozhodčím mezi zákonodárstvím zemským a říšským. Další vymezení k-u nás zajímajícího je dáno ustanovením, že jak země tak stát si osobují v administrativní věci právo činiti opatření a rozhodovati. Užívá se tu obvyklé zprěžky (Verfügungs- und Entscheidungsrecht). To by nás vedlo k názoru, že může jíti jen o působnost vrchnostenskou, nikoli pečovatelskou a hospodářskou, na př. stavba a provoz humanitních a vyučovacích ústavů. Co tanulo ústavnímu zákonodárci na mysli, mohlo by se vyvozovati také z § 33 zák. č. 44/1869 ř. z., kde jest ustanoveno, že v k-ch k-ech nález říšského soudu se měl omeziti na rozhodnutí otázky kompetence „ohne das Innere der Sache zu berühren“. To jest, říšský soud nesměl se dotýkati merita rozhodnutí. Protože cit. § 33 mluví o k-ech vůbec, zdá se, že předpokládá i u našich k-ch k-ů akty vrchnostenské. V tom nás utvrzuje i § 41 cit. zák. 1869. Z materiálů k zák. č. 143/1867 ř. z. by bylo poukázati na zprávu ústavního výboru poslanecké sněmovny (Spann, 29 a 30). Podle ní sněmům přísluší samostatná a neodvislá správa určitých fondů, obstarávání a rozhodování věcí administrativních, aniž by sněmy byly vládě podřízeny. Pokud by k. se omezil na zemské výbory a vládní orgány, odstraní se prý to často tím, že zemský výbor předloží věc sněmu a vládní orgán ministerstvu. Zemský sněm předloží věc ministerstvu a tak se spor zpravidla odklidí. Jinak vznikne k. mezi zemským sněmem a ministerstvem. Jako příklad k. uvádí se spor o to, komu přísluší správa zemědělských fondů. Nelze říci, že by tyto důvody oplývaly jasností.

V nálezu Hye-Hugelmann č. 1219 je vysloveno, že není k-u, protože osobování si práva na autentickou interpretaci zemských zákonů zemským výborem není rozhodnutím. Příklad k-ho k-u mezi zemským výborem a ministerstvem veřejných prací je řešen také v Hye-Hugelmann č. 2358.

Nejvyššími úřady vládními jsou ministerstva, (i vlada) nikoli nižší správní úřady státní.

Při jistivém k-u mezi zemským zastupitelstvem (výborem) a nejvyššími vládními úřady nejde pouze o ochranu objektivního práva, nýbrž o ochranu dvou právních sfér: subjektivního práva země resp.

státu na určitou působnost. To správně vystihl Ulbrich, Lehrbuch des österreichischen Verwaltungsrechtes, 358. Toto poznání je nám vodítkem při řešení otázky, jaký vliv na řešení k-ů měl zákon o organizaci politické správy č. 125/1927 Sb. Zemské zastupitelstvo jest orgánem k o r p o r a c e země jen v určitých vztazích (Hoetzel, Nová organizace politické správy, zvl. otisk ze Sborníku věd právních a státních, XXVII, str. 10). Jen v těchto relacích by byl možný k. mezi zemským zastupitelstvem resp. zemským výborem a nejvyššími vládními úřady. Bude to jistě málo praktické. I za Rakouska vyskytlo se takových k-ů velice málo.

Ad 2. I zde je jasné, že jde o ochranu dvou právních sfér, o ochranu práv dvou zemí na určitou působnost, nikoli o pouhou ochranu objektivního práva. Třeba že čl. 2, lit. c) zák. č. 143/1867 ř. z. nemluví výslovně jen o k-ech pozitivních, sluší hájiti názor, že i tu se jedná o k. pozitivní — Lemayer str. 129. Argumentuje se takto: ani zák. č. 143/1867 ř. z. ani zák. č. 44/1869 ř. z. nemají výslovného ustanovení o k-ech negativních; § 15 cit. zák. 1869 zřejmě má na mysli jen k-y pozitivní. Dodal bych k tomu ještě: když právní řád se spokojil při poměru mezi zemí a státem pozitivním k-em, proč by tomu mělo býti jinak při poměru země k zemi? Zmíněná již zpráva ústavního výboru (Spann, str. 30) odůvodňuje k-y mezi dvěma autonomními zemskými orgány různých zemí skutečností, že nepodléhají žádnému společnému nadřízenému orgánu.

Pro tyto k-y lze mutatis mutandis užiti toho, co jsem uvedl ad 1. I pokud běží o vliv zákona č. 125/1927 Sb. Dosud se nevyskytl ani jediný případ takového k-u.

Ř í z e n í a d 1 a 2. Správní k-y řeší n. s. s., který je proto forem odborným i nezaujatým. Předpisy o řízení jsou v §§ 5 a 6 zák. č. 3/1918 Sb. Návrh na řešení k-u může v našem případě vznést jak zemské zastupitelstvo (výbor), tak nejvyšší vládní úřad, ale i strany zúčastněné na věci, k níž příslušnost je sporná. Není stanovena žádná lhůta pro podání návrhu, protože zák. č. 36/1876 ř. z. jedná jen o stížnosti. Nejsou také upraveny důsledky vzneseného k-u a jeho řešení na rozhodnutí a opatření zemských zastupitelstev (výborů) a nejvyšších vládních úřadů. Jen s jakousi blahovůlí lze přiznati, že i n. s. s. má o k-u rozhodovati rozsudkem, ve kterém se vyslovuje, který úřad je příslušný.

Z hořejších výkladů je patrné, že vyskytují se spory o kompetenci, které nejsou vypraveny jako k-y. Sem patří především případy, když zemské zastupitelstvo (výbor) a nejvyšší vládní úřad, dále zemské autonomní orgány různých zemí odmítají příslušnost, když různá ministerstva si příslušnost osobují nebo ji navzájem odmítají. Odpomoc může zjednat k stížnosti zúčastněné strany jen n. s. s., ale nikoli jako forum konfliktní, nýbrž ve své obyčejné funkci. Může tedy napadané rozhodnutí zrušit a z důvodů lze posoudit, který orgán je příslušný. Nečiní se tedy v případě kasace enuciátní výrok o příslušnosti. Vláda není příslušná odklizovati k. spory mezi ministerstvy.

K-em není dále ani spor o příslušnost mezi dvěma nižšími samosprávnými úřady (orgány) téže země resp. různých zemí. Je věcí stran, aby hledaly odpomoc u vyšších správních stolic resp. u n. s. s. (v jeho obyčejné funkci). Nelze totiž vykládati věc tak, jakoby zemská zastupitelstva nebo výbory mohly vznášeti k-y za podřízené samosprávné sbory (úřady), když k nim věc nedospěla v postupu stolic.

To bylo výslovně ustanoveno v zák. č. 44/1869 ř. z. stran k-ů mezi soudy a správními úřady a není to nic samozřejmého.

I při sporech o příslušnost mezi nižšími správními úřady státními téhož nebo různého resortu bylo by na stranách, aby postupem stolic hleděly spor odkliditi. Při státních úřadech správních má se za samozřejmé, že vyšší nadřízený úřad odklízí spory o příslušnost. V § 9 vlád. nař. č. 8/1928 Sb. je to řečeno výslovně. Není-li tomu tak, není věc tak jednoduchá. Je to v první řadě věcí stran, aby otázku daly řešiti postupem stolic, po případě n. s. s. Jurisdikční činnost tohoto soudu vyplňuje takto mezery, které jsou v dosavadní úpravě sporů o příslušnost.

I jinde nejsou všechny spory o příslušnost vypraveny jako k. v technickém smyslu — srov. poměry francouzské, kde na př. nelze vznést k. proti všem soudům. V odst. II. tohoto hesla jedná se o neúplnosti úpravy k-ů mezi správními úřady a soudy u nás. Jen per parenthesim podotýkám, že § 96 (2) úst. list. se nikterak nedotknul zákona č. 3/1918 Sb., takže je nesprávné mínění, jakoby tento zákon byl ústavní listinou autenticky vyložen ve smyslu extensivním. Ústavní listina prostě odkazuje na zákon č. 3/1918 Sb. a její usta-

novení má ten další význam, že řešení sporů o příslušnost mezi soudy a úřady správními může se dít jen zákonem. Jinak prakse konfliktního senátu.

Při zřejmé chatrnosti zák. č. 3/1918 Sb., pokud jde o k-y, je vysvětlitelné volání po nápravě. Ministerstvo vnitra vypracovalo r. 1929 osnovu zákona o rozhodování sporů o příslušnost, jež je dosud ve stadiu mezi-ministerského jednání.

Literatura.

P r a ž á k: „Spory o příslušnost mezi soudy a úřady správními“, I, 1883; t ý ž: „Rakouské právo ústavní“, 2. vyd., III, 1902; t ý ž: „Prinzipielle Abgrenzung der Kompetenz der Gerichte und der Verwaltungsbehörden“, Archiv für öff. R., IV; L e m a y e r: „Kompetenzkonflikt“, v. Mischler-Ulbrich: Österr. Staatswörterbuch, 2. vyd., III; S a t t e r: „Grenzen der Kompetenzkonfliktsgerichtsbarkeit“, Zeitschrift für öff. Recht, VII; K e l s e n: „Zum Begriff des Kompetenzkonfliktes“, tamže; Markus: „Ungarisches Verwaltungsrecht“, Tubinky, 1912; H y e-H u g e l m a n n: „Sammlung der Erkenntnisse des k. k. Reichsgerichtes“, Spann: „Das Reichsgericht“, 1904. Rozhodnutí (rozsudky) našeho kompetenčního (konfliktního) senátu se uveřejňují ve sbírce Bohuslavově. Z francouzské literatury nejnověji A p p l e t o n: „Traité élémentaire du contentieux administratif“, 1927; S t ö l z e l: „Kompetenzkonflikt“, Stengel-Fleischmann: „Wörterbuch des deutschen Staats- und Verwaltungsrechts“, III, s bohatými údaji literárními; B e r n e r: „Kompetenzkonflikt“, Stier-Sommlo-Elster: „Handwörterbuch der Rechtswissenschaft“, III (s další literaturou).

Jiří Hoetzel.

Komposesorát.

K. (közirtokosság) v uherském právu ve vlastním a původním smyslu znamená spoluvlastnictví vlastníků zemanské půdy v jedné neb i několika obcích na společných lesích, pastvinách, hospodářských podnicích a pod. Toto spoluvlastnictví vyžaduje od spoluvlastnictví dle občanského práva určité odchylky co do výkonu vlastnických práv, spoluvlastnických povinností a co do zrušení, mající původ v historickém vývoji jakožto spoluvlastnictví privilegovaného právem veřejným.

Dle uherského práva dělí se n e m o v i t o s t i n a: 1. z e m a n s k é (= šlechtické), 2. u r b á ř s k é a 3. o b č a n s k é. Rozdíl mezi jednotlivými druhy má svůj základ ve stavovské povaze uherského práva soukromého.

Ad 1. Zemanské (kuriální) nemovitosti jsou takové, které původně mohly býti jen